

* نام کتاب: مقدمه‌ای بر جامعه‌شناسی خانواده

* مؤلف / مترجم: باقر ساروخانی

* ناشر: سروش

* نوبت و محل چاپ: تهران، چهارم

* سال نشر: ۱۳۸۲

۲- مقدمه‌ای بر جامعه‌شناسی خانواده

اثر حاضر جزء منابع اصلی درس جامعه‌شناسی خانواده در مقطع کارشناسی علوم اجتماعی محسوب می‌شود. از جمله آثار مشابه می‌توان به موارد ذیل اشاره نمود:

- جامعه‌شناسی خانواده و ازدواج / آندره میشل / فرنگیس اردلان
 - خانواده و جامعه / ویلیام جی. گود / ویدا ناصحی (بهنام)
 - خانواده به منزله ساختاری در علوم اجتماعی / هایدی روزن باوم / محمدصادق مهدوی
 - جامعه‌شناسی تاریخی خانواده / مارتین سگالین / حمید الیاسی
 - ساخت‌های خانواده و خویشاوندی / جمشید بهنام
- در ایران
- گفتاری چند در جامعه‌شناسی خانواده / نعمت اله تقوی

- جامعه شناسی خانواده در اسلام ابوالحسن بنی صدر
- بررسی تطبیقی تغییرات ازدواج محمد صادق مهدوی
- جامعه شناسی خانواده (با تاکید بر نقش شهلا اعزازی
- ساختار و کارکرد خانواده در دوران معاصر)

الف) بررسی شکلی

کتاب روان و رسا است؛ لیکن جملاتی در متن وجود دارد که نارسا است، هم چون «بی هیچ شبهه و هیچ یک از آسیب‌های اجتماعی نسبت به فارغ از تأثیر خانواده پدید آمده باشد... تا قرار نمی‌گیرد (ص ۱۱) یا «خانواده نو انسان‌ها را به خود می‌کشد، اما نه در تمامیت هستی آنان» (ص ۱۴) و... در بخش‌هایی از کتاب نیز قواعد نگارش کمتر رعایت شده است. هم‌چون: «مارگات مید با مطالعه... تا بخشم؟» (ص ۲۹) حجم اثر برای ۲ واحد درسی مناسب است. در چاپ‌های متعدد اثر تغییرات چندانی حاصل نشده است. اثر دارای پیش‌گفتار، بیان صریح هدف، مقدمه کلی و مقدمه فصول، فهرست تفصیلی مطالب، جدول، خلاصه فصول و فهرست منابع است.

ب) بررسی محتوایی

کیفیت اصطلاح‌های تخصصی در حد مناسبی است ولی ضعف‌هایی در این رابطه به چشم می‌خورد. مثلاً، در مقدمه‌ای که مدخل ورود بحث و کل کتاب است از کلماتی نظیر: ریزش دیواره‌ها، ارتباط موزائیکی، مشکل عرضی و... استفاده شده است (صص ۱۳-۱۴-۲۰).

با توجه به اهداف درس، مطالب مطروحه جامع نبوده به طوری که با توجه به محتوای کتاب بسیاری از مباحث ناقص مطرح شده است. برای مثال، در بحث نظریه‌ها، نخست، افراد صاحب‌نظر دسته بندی نشده، به طوری که مردم شناسان،

جامعه‌شناسان و... با هم مطرح شده‌اند، با توجه به اینکه جامعه‌شناسانی نظیر پایوتر نیز به نقش و کارکرد خانواده در اجتماعی شدن یا جامعه‌پذیری و تربیت نسل پرداخته و تغییرات انواع خانواده و... را مطرح نموده‌اند و... در اینجا جای خالی این مباحث مشخص است. دوم، موارد مورد نیاز نظیر: روش‌های تحقیق در جامعه‌شناسی خانواده، باروری و طلاق اصلاً مطرح نشده است و به نظر می‌رسد بحث اصلی و مورد نظر مؤلف معیارهای همسرگزینی و ازدواج است و تنها در بخش ششم (ص ۱۳۴-۱۴۳) خانواده مورد توجه واقع شده است. در این اثر، بحث‌های مفصل انواع خانواده در دوران گذشته و حال و تأثیر ساختار جوامع مختلف و روابط اجتماعی متنوع بر آن، نظریه‌های جامعه‌شناسی خانواده و تعبیر و تفسیرهای جدید و تغییر جایگاه‌ها و نقش‌های افراد در خانواده با توجه به نوع جوامع (روستایی، شهری، حتی عشایری در ایران) و کارکردهای خانواده و تغییر آن در طی زمان و... به چشم نمی‌خورد. این کتاب در زمان چاپ، جدید بوده و نوآوری داشته، اما در حال حاضر چنین نیست. زیرا، در حال حاضر برای مثال، نقش رسانه‌های جمعی فراتر از تلویزیون و رادیو مطرح است، و نقش اینترنت، ازدواج‌های از راه دور و... قابل بررسی است. در برخی فصول انسجام مطالب ناکافی بوده و یا خلاصه فصل یا متن نمی‌خواند (همچون ص ۱۰۷).

از تحقیقاتی در اثر نامبرده شده بدون آنکه نشانی کامل آن تحقیقات، مجری، سال اجرا و... مطرح شود (ن. ک. صص ۱۲۷-۱۲۹)

میزان دقت در استنادها و ارجاع‌های اثر، در بعضی از فصول، دقیق نیست، برای مثال، در صفحه ۵۸ «فرمباخ در مقاله‌اش...» در اینجا مشخص نیست بحث فرمباخ چیست؟.....

در توضیح ازدواج موقت، که در دین اسلام مطرح است، ایشان بدون ذکر اسلام موارد را طرح کرده است اما اشکالاتی که ممکن است برای فرزندان در این نوع ازدواج به وجود آید، مطرح نشده است (ن. ک. ص ۸۱)

پیشنهادها

- از تفصیل جزء به جزء موضوع که گاهی برای خواننده ملال آور است و در برخی موارد مطالب اصلی و مهم طرح نشده است، اجتناب شود.
- نشر کتاب روان تر و شیواتر شود.
- با توجه به اینکه عنوان اصلی کتاب «مقدمه‌ای بر جامعه‌شناسی خانواده است» فقط یک فصل به موضوع خانواده اختصاص یافته است، پیشنهاد می‌شود در عنوان کتاب تجدید نظر شود.
- لازم است آمارهای عمومیت ازدواج در ایران ارائه شود.

